

รูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนบนพื้นฐาน BCG Model

กรณีศึกษา ชุมชนบ้านศาลวัน จังหวัดนครปฐม

Community economic development model based on the BCG Model

Case study Baan Salawan community Nakhon Pathom Province

เกริกฤทธิ์ ตั้งวงษ์อุทัย^{1*} และ นิชาภา มินาบุลย์²

อาจารย์ประจำสาขาวิชาเอกการจัดการนวัตกรรมอาคาร คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการออกแบบ

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์^{1*}

อาจารย์ประจำสาขาวิชาเอกการจัดการนวัตกรรมอาคาร คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการออกแบบ

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์²

Corresponding author's e-mail: kerkrat.tan@rmutr.ac.th*

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการรับรู้ของประชาชนในชุมชนที่มีต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนบนพื้นฐาน BCG Model และเพื่อศึกษารูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนบนพื้นฐาน BCG Model ใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสานวิธี โดยการวิจัยเชิงปริมาณ มีกลุ่มตัวอย่างอาสาสมัครที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้แทนชุมชนที่เข้าร่วมโครงการประชุมสภาองค์กรชุมชน ณ เทศบาลตำบลศาลายา กลุ่มตัวอย่างอาสาสมัคร จำนวนทั้งสิ้น 53 คน โดยใช้วิธีสุ่มแบบบังเอิญ จากจำนวนประชาชน 60 คน และการเชิงคุณภาพ มีกลุ่มตัวอย่างอาสาสมัครที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้นำชุมชน/ผู้แทนชุมชน จำนวน ชุมชน 1 ตำบล รวมทั้งสิ้น 13 ชุมชน เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม ใช้สอบถามเกี่ยวกับการรับรู้ถึงการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนบนพื้นฐาน BCG Model และแบบสัมภาษณ์ เกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนจากภูมิปัญญาท้องถิ่นบนพื้นฐาน BCG Model

ผลการวิจัยพบว่า 1) ส่วนใหญ่เห็นด้วยว่า BCG Model คือการรักษาสิ่งแวดล้อมจะส่งเสริมคุณภาพชีวิตในชุมชน การหมุนเวียนทรัพยากร เป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาชุมชน เพิ่มมูลค่าทรัพยากรท้องถิ่น และยังไม่เคยได้ยินเกี่ยวกับแนวคิด BCG Model มาก่อน มีอุปสรรค คือ ข้อจำกัดด้านเทคโนโลยีและต้นทุนที่เพิ่มสูงขึ้น 2) ปัจจัยเอื้อต่อการพัฒนา คือ ความร่วมมือของคนในชุมชน และพื้นที่จำกัดทำให้เน้นการจัดการขยะมากกว่าการเพาะปลูกเชิงพาณิชย์ความท้าทายที่สำคัญ คือ ขาดความร่วมมือและขาดความรู้ความเข้าใจในเทคโนโลยีหรือนวัตกรรมใหม่ ๆ ต้องมีผู้นำที่เข้มแข็งและการสนับสนุนงบประมาณ/องค์ความรู้จากภายนอก 3) รูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนบนพื้นฐาน BCG Model ประกอบด้วย การแก้ปัญหาชุมชน ทำงานร่วมกันกับเทศบาล สร้างสภาพแวดล้อมที่ดี

คำสำคัญ: เศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจสีเขียว เศรษฐกิจหมุนเวียน เศรษฐกิจชุมชน

Abstract

This research aims to study the perceptions of community members towards community economic development based on the BCG Model and to examine the models of community economic development based on the BCG Model. A mixed-method research approach was used. Quantitative research involved a sample group of 53 community representatives who participated in the Community Organization Council meeting at Salaya Subdistrict Municipality, selected randomly from a population of 60. Qualitative research involved a sample group of community leaders/ representatives, one from each of 13 communities.

The research instruments included questionnaires on perceptions of community economic development based on the BCG Model and interviews on community economic development from local wisdom based on the BCG Model.

The research findings showed that: 1) The majority agreed that the BCG Model, with its emphasis on environmental conservation to improve community quality of life, and the circularity of resources, is crucial for community development and increasing the value of local resources. They had never heard of the BCG Model before. Obstacles included technological limitations and rising costs. 2) A facilitating factor for development was the cooperation of community members. Limited space means the focus is on waste management rather than commercial cultivation. Key challenges include a lack of cooperation and understanding of new technologies or innovations. Strong leadership and external funding/knowledge support are needed. 3) The community economic development model based on the BCG Model comprises: solving community problems, working collaboratively with the municipality, and creating a favorable environment.

Keywords: Bio Economy, Green Economy, Circular Economy, Community Economy

บทนำ

การพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development) เป็นที่กล่าวกันอย่างกว้างขวางในปัจจุบัน ซึ่งองค์การสหประชาชาติได้กำหนดเป้าหมายเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals : SDGs) ไว้ จำนวนทั้งสิ้น 17 เป้าหมาย สำหรับเป็นแนวทางการพัฒนาที่มุ่งตอบสนองความต้องการของคนในรุ่นปัจจุบัน โดยที่ไม่ได้ละเลยหรือลดทอนการตอบสนองความต้องการของคนรุ่นหลัง ทั้งนี้การบรรลุ SDGs นั้นจะต้องประกอบไปด้วยปัจจัยสำคัญ 3 ประการคือ การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ (economic growth) ความครอบคลุมทางสังคม (social inclusion) และการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม (environment protection)

เพื่อผลักดันให้ประเทศมีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน และกระจายรายได้ โอกาส และความมั่งคั่งได้อย่างทั่วถึง (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2564)

สำหรับประเทศไทย ในช่วงหลายสิบปีที่ผ่านมาต้องเผชิญกับปัญหาทางเศรษฐกิจต่าง ๆ มากมายเช่น ประชากรส่วนใหญ่ของประเทศมีรายได้น้อย การไม่สามารถก้าวข้ามผ่านสถานการณ์ที่เรียกว่า “ก้นดักทรายได้ปานกลาง” (Middle income trap) ซึ่งเป็นปัจจัยผลักดันที่สำคัญให้รัฐบาลจะต้องกำหนดมาตรการที่เหมาะสมในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วยความจำเป็นเร่งด่วน อันนำมาสู่การประกาศโมเดลเศรษฐกิจสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน (Bio-Circular-Green Economy: BCG Economy Model) ซึ่งเป็นลักษณะของการพัฒนาแบบองค์รวมของ 3 เศรษฐกิจไปพร้อม ๆ กัน ได้แก่ เศรษฐกิจชีวภาพ (Bioeconomy) มุ่งสร้างมูลค่าเพิ่มของทรัพยากรชีวภาพ เชื่อมโยงกับเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) คำนึงถึงการใช้ทรัพยากรให้เกิดความคุ้มค่าหรือยาวนานที่สุด และ เศรษฐกิจสีเขียว (Green Economy) การพัฒนาเศรษฐกิจ โดยคำนึงถึงความยั่งยืนของทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม (สำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ, 2564) “แนวคิดเศรษฐกิจ BCG” ถูกนำเสนอในฐานะทางออกสำคัญของวิกฤตเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้น ดังที่รัฐบาลไทยได้กำหนดให้เป็นวาระสำหรับพัฒนาประเทศ ด้วยความหวังว่าจะช่วยนำพาเศรษฐกิจของประเทศให้รอดพ้นภาวะผันผวนของโลกดังกล่าว โดยเพิ่มการลงทุนในวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และกิจกรรมที่จะสร้างการพัฒนาอย่างยั่งยืนภายใต้การคำนึงถึงสิ่งแวดล้อมระดับโลก (Thailand Board of Investment, 2021: 4) นอกจากนี้ “แนวคิดเศรษฐกิจ BCG” ได้แก่ เศรษฐกิจชีวภาพเศรษฐกิจหมุนเวียน และเศรษฐกิจสีเขียวยังถูกนำไปใช้เป็นหลักการและแนวคิดสำคัญในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570) ซึ่งสัมพันธ์กับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580)

ชุมชนบ้านสาละวัน อยู่ในพื้นที่เทศบาลตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม เป็นพื้นที่ราบลุ่มต่ำ มีเกษตรเล็กน้อยและส่วนใหญ่เป็นชุมชนเมือง มีคลองขุดมหาสวัสดิ์ คลองนราภิรมย์ คลองทวีวัฒนา และคลองสามบาทไหลผ่าน และมีภูมิปัญญาท้องถิ่นอยู่หลายด้าน เช่น ด้านเกษตรกรรม ด้านหัตถกรรม ด้านอุตสาหกรรมและด้านการแพทย์ไทย เพื่อให้เกิดการพัฒนาชุมชนโดยใช้รูปแบบของ BCG model จะเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจโดยคำนึงถึงความยั่งยืนของทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมของชุมชนได้อย่างเหมาะสม

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษารูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตามแนวคิด BCG Model เพื่อสำรวจระดับการรับรู้ของคนในชุมชน และวิเคราะห์รูปแบบการพัฒนาที่เหมาะสม อันจะนำไปสู่การจัดทำข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

2.1 ศึกษาจากการเก็บข้อมูลจากกลุ่มอาสาสมัครในพื้นที่เทศบาลตำบลศาลายา โดยใช้เครื่องมือเป็นแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์

2.2 ใช้ข้อมูลพื้นฐานจากแนวคิดการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนบนพื้นฐาน BCG Model

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

- 3.1 เพื่อศึกษาการรับรู้ของประชาชนในชุมชนที่มีต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนบนพื้นฐาน BCG Model
- 3.2 เพื่อศึกษารูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนบนพื้นฐาน BCG Model

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 4.1 ทราบถึงการรับรู้ของประชาชนในชุมชนที่มีต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนบนพื้นฐาน BCG Model
- 4.2 ทราบถึงรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนบนพื้นฐาน BCG Model
- 4.3 ปัจจัยที่สำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจในชุมชน
- 4.4 ความคิดเห็นจากชุมชนถึงปัญหาและอุปสรรคในการการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนบนพื้นฐาน BCG Model

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงพรรณนา โดยสำรวจจากประชากรในพื้นที่เทศบาลตำบลศาลายา ใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Method)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ประชาชนในเทศบาลตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม อยู่ในพื้นที่การให้บริการด้านสาธารณสุขของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านศาลาวน ที่เข้าร่วมโครงการประชุมสภาองค์กรชุมชน ณ เทศบาลตำบลศาลายา ทั้งหมด จำนวน 60 คน

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างด้วยการสุ่มตัวอย่างโดยบังเอิญ (Accidental sampling) ซึ่งสุ่มจากประชากรจากกลุ่มอาสาสมัครหัวหน้าชุมชนและตัวแทนชุมชนที่มาร่วมโครงการประชุมสภาองค์กรชุมชน ณ เทศบาลตำบลศาลายา จำนวน 53 คน ตามการคำนวณสูตรของทาร์ยามาเน่ ที่ระดับช่วงความเชื่อมั่น % 95 ที่ความคลาดเคลื่อน 5%

การเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

การวิจัยครั้งนี้ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informant) โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ทั้งนี้จะต้องอยู่ภายใต้เกณฑ์การคัดเลือกคือ จะต้องเป็นหัวหน้าชุมชนหรือคณะกรรมการบริหารชุมชนและจะต้องมีบทบาทสำคัญเกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ซึ่งได้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 13 คน ซึ่งมาจากแต่ละชุมชนประกอบไปด้วย 13 ชุมชนย่อย ได้แก่ 1) ชุมชนโพธิ์ทอง 2) ชุมชนริมคลองมหาสวัสดิ์ 3) ชุมชนตลาดเก่าศาลายา 4) ชุมชนหน้าสถานีรถไฟ 5) ชุมชนหน้าพุทธมณฑล 6) ชุมชนคุณหลวง 7) ชุมชนสหพร 8) ชุมชนบ้านพักข้าราชการตำรวจ 9) ชุมชนซอย ส.พุนทรัพย์ 10) ชุมชนศาลายานิเวศน์ 11) ชุมชน อบต. 12) ชุมชนรวมใจริมทางรถไฟ 13) ชุมชนบ้านศาลาวน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1) การวิจัยเชิงปริมาณ ที่ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือ แบบสอบถามเกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนบนพื้นฐาน BCG Model มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ (Rating Scale) โดยแบบสอบถามเป็นลักษณะปลายปิด ประกอบไปด้วย ด้านเศรษฐกิจชีวภาพ ด้านเศรษฐกิจสีเขียว ด้านเศรษฐกิจหมุนเวียน มีลักษณะมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ และคำถามปลายเปิด (Open End) เกี่ยวกับข้อเสนอแนะเพิ่มเติม การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : S.D)

2) การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือ แบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นตามกรอบแนวคิดการวิจัยที่เกิดจากการทบทวนวรรณกรรม โดยมีประเด็นที่สัมภาษณ์เกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนจากภูมิปัญญาท้องถิ่นบนพื้นฐาน BCG Model ชุมชนบ้านศาลวัน เทศบาลตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1) การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยเชิงปริมาณ คณะผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองด้วยการแจกแบบสอบถาม พร้อมเก็บรวบรวมแบบสอบถาม โดยการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental sampling) จากอาสาสมัครที่เข้าร่วมโครงการประชุมสภาองค์กรชุมชน ณ เทศบาลตำบลศาลายา

2) การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพ คณะผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองโดยใช้แบบสัมภาษณ์ ทั้งนี้คณะผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์การเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ จะต้องเป็นหัวหน้าชุมชนหรือคณะกรรมการบริหารชุมชนและจะต้องมีบทบาทสำคัญเกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน จากทั้ง 13 ชุมชนย่อย

3) สรุปข้อมูลพร้อมนำเสนอรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนบนพื้นฐาน BCG Model ที่เหมาะสม

การวิเคราะห์ข้อมูล

1) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ คณะผู้วิจัยได้ใช้สถิติเชิงพรรณนาในการวิเคราะห์ประกอบไปด้วย ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วนำค่าเฉลี่ยเทียบกับเกณฑ์เพื่อแปลความหมาย

2) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ คณะผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์แก่นสาระ (Thematic Analysis) จากการถอดเทปที่ได้จากการสัมภาษณ์เป็นรายบุคคลอย่างละเอียด เพื่อทำการสังเคราะห์และแยกแยะตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย โดย พิจารณาส่งที่เหมือนและแตกต่างกันของข้อมูล เพื่อจัดระบบข้อมูลและลดทอนข้อมูลที่ไม่จำเป็นออก (Data reduction) จากนั้นผู้วิจัยจะทำการตีความ (Interpret) โดยพยายามดึงความหมายออกมาจากข้อมูลที่มีอยู่และหาความเชื่อมโยงของข้อมูลที่ปรากฏและสรุปเนื้อหา

ผลการวิจัย

1) การวิเคราะห์การรับรู้ของประชาชนในชุมชนที่มีต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนบนพื้นฐาน BCG Model จากแบบสอบถาม

ตารางที่ 1 ระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างอาสาสมัครและการแปลผล

รายการประเมินความคิดเห็น	(\bar{X})	S.D.	แปลผล
1. เคยได้ยินเกี่ยวกับแนวคิด BCG Model มาก่อน	3.42	1.06	ปานกลาง
2. เข้าใจว่า BCG Model เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน	3.60	1.15	มาก
3. การใช้ทรัพยากรชีวภาพในชุมชนควรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ	3.92	0.96	มาก
4. การหมุนเวียนทรัพยากร (Circular Economy) เป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาชุมชน	3.94	1.15	มาก
5. การรักษาสีเขียวสิ่งแวดล้อม (Green Economy) จะส่งเสริมคุณภาพชีวิตในชุมชน	4.19	0.83	มาก
6. ชุมชนของท่านมีการนำแนวคิด BCG มาใช้ในกิจกรรมทางเศรษฐกิจ	3.55	1.28	มาก
รวม	3.72	1.12	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างอาสาสมัครมีความคิดเห็นการรับรู้ที่มีต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนบนพื้นฐาน BCG Model ในชุมชน ภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X} = ,3.72$ S.D. = 1.12) เมื่อพิจารณาจำแนกตามรายการประเมิน พบว่า ส่วนใหญ่เห็นด้วยว่า BCG Model คือการรักษาสิ่งแวดล้อม (Green Economy) จะส่งเสริมคุณภาพชีวิตในชุมชน ($\bar{X} = ,4.19$ S.D. = 0.83) รองลงมาคือ เห็นด้วยว่าการหมุนเวียนทรัพยากร (Circular Economy) เป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาชุมชน ($\bar{X} = ,3.94$ S.D. = 1.15) และเห็นด้วยน้อยที่สุด คือ การที่เคยได้ยินเกี่ยวกับแนวคิด BCG Model มาก่อน ($\bar{X} = ,3.42$ S.D. = 1.06)

2) ข้อมูลความคิดเห็นเพิ่มเติมที่มีต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนบนพื้นฐาน BCG Model

ตารางที่ 2 ความคิดเห็นเพิ่มเติมที่มีต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนบนพื้นฐาน BCG Model

รายการ	ความคิดเห็น
1. การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนด้วย BCG Model มีประโยชน์อย่างไร	- การเพิ่มมูลค่าทรัพยากรท้องถิ่น การนำผลิตผลทางการเกษตร หรือ ภูมิปัญญาท้องถิ่น มาใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อสร้างเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีมูลค่าสูงขึ้น

ตารางที่ 2 ความคิดเห็นเพิ่มเติมที่มีต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนบนพื้นฐาน BCG Model (ต่อ)

รายการ	ความคิดเห็น
	- การลดต้นทุนและจัดการของเสีย ลดรายจ่ายได้ด้วยการหมุนเวียนทรัพยากร การนำเศษวัสดุเหลือทิ้งทางการเกษตรมาทำปุ๋ย พลังงานทดแทน หรือแปรรูปเป็นบรรจุภัณฑ์

รายการ	ความคิดเห็น
	<ul style="list-style-type: none"> - การยกระดับคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อม การผลิตที่เน้นความปลอดภัยต่อสิ่งแวดล้อม จะส่งผลดีต่อสุขภาพของคนในชุมชนเองโดยตรง - สร้างความภูมิใจและรักษาอัตลักษณ์ ดึงเอาเอกลักษณ์และภูมิปัญญาดั้งเดิมของพื้นที่มาเป็นจุดขาย ทำให้คนรุ่นใหม่เห็นคุณค่าและสามารถกลับมาพัฒนาบ้านเกิดได้
<p>2. อุปสรรคหรือปัญหาอะไรในการนำ BCG Model มาพัฒนาชุมชน</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ข้อจำกัดด้านเทคโนโลยีและงานวิจัย ต้องอาศัยงานวิจัยทางวิทยาศาสตร์ เครื่องมือ หรือเทคโนโลยีการผลิตที่ได้มาตรฐาน ซึ่งชุมชนเข้าถึงได้ยาก - เงินทุนเริ่มต้น การปรับเปลี่ยนกระบวนการผลิตให้เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม หรือระบบหมุนเวียน มักต้องใช้ต้นทุนในการปรับปรุงเทคโนโลยี หรือการขอการรับรองมาตรฐานต่าง ๆ - ความคุ้นชินกับวิถีเดิม การเปลี่ยนผ่านจากการเกษตรหรือการผลิตแบบดั้งเดิมมาสู่วิถี BCG ต้องอาศัยการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและความเชื่อมั่น ซึ่งต้องใช้เวลาและการพิสูจน์ให้เห็นผลลัพธ์จริง - การตลาดและการสื่อสารคุณค่า: ผลิตภัณฑ์ BCG มักมีต้นทุนที่สูงกว่าสินค้าทั่วไป การหาตลาดที่เหมาะสมและการสื่อสารให้ผู้บริโภคเข้าใจถึง "คุณค่า (Value)" ด้านสิ่งแวดล้อมและชุมชน จึงเป็นเรื่องท้าทาย
<p>3. ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับการส่งเสริม BCG Model ในชุมชน</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ผสานเข้ากับภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างแนบเนียน โดยไม่ควรนำกรอบ BCG จากส่วนกลางไปสวมทับโดยตรง แต่ควรเริ่ม จากการถอดบทเรียน และทำความเข้าใจภูมิปัญญาดั้งเดิมของชุมชนนั้น ๆ แล้วนำนวัตกรรมเข้าไป "ต่อยอด" เพื่อให้ชุมชนรู้สึกเป็นเจ้าของและพร้อมขับเคลื่อน - สร้างกลไกที่เลี้ยง ควรมีการเชื่อมโยงระหว่างสถาบันการศึกษา (ที่สามารถสนับสนุนงานวิจัยและทฤษฎี) หน่วยงานภาครัฐ และชุมชน เพื่อจับมือทำงานร่วมกันแบบ Action Research โดยให้สถาบันอุดมศึกษาเป็นศูนย์กลางในการถ่ายทอดเทคโนโลยี
	<ul style="list-style-type: none"> - การสร้าง "นวัตกรรมชุมชน" ควรเน้นการอบรมและพัฒนาศักยภาพของคนในพื้นที่ โดยเฉพาะกลุ่มคนรุ่นใหม่ ให้มีความเข้าใจทั้งมิติของเทคโนโลยี ธุรกิจ และรากฐานของชุมชน เพื่อให้พวกเขาเป็นแกนนำในการขับเคลื่อนแทนการพึ่งพาคนนอก

รายการ	ความคิดเห็น
	- สนับสนุนให้ชุมชนมีทักษะในการเล่าเรื่องราวที่มาของผลิตภัณฑ์ ว่าการใช้สินค้าของพวกเขาช่วยรักษาสิ่งแวดล้อมและต่อลมหายใจให้ชุมชนอย่างไร เพื่อเจาะกลุ่มเป้าหมายที่ใส่ใจความยั่งยืน

3) ผลการวิเคราะห์การรับรู้ของประชาชนในชุมชนที่มีต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนบนพื้นฐาน BCG Model จากแบบสอบถามสัมภาษณ์ผู้นำ/ตัวแทนชุมชน

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสัมภาษณ์

คำถามสัมภาษณ์	แก่นสาระหลัก (Main Themes)	แก่นสาระรอง (Sub-Themes)
ด้านเศรษฐกิจชีวภาพ (Bio Economy)		
(1) การสร้างมูลค่าเพิ่มจากทรัพยากรชีวภาพ	การแปลงขยะอินทรีย์เป็นทุน	นำเศษอาหาร/ขยะเปียกมาทำปุ๋ยหมัก น้ำหมักชีวภาพ และอาหารสัตว์
	ผลิตภัณฑ์ชุมชน	การรวมกลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์ เช่น สานตะกร้า ปลูกผักปลอดสารพิษ
	ข้อจำกัดของบริบทชุมชน	ชุมชนเมือง/ข้าราชการไม่มีทรัพยากรเกษตร เน้นการอยู่อาศัยมากกว่าการผลิต
2) ตัวอย่างการแปรรูปผลผลิต	นวัตกรรมภูมิปัญญาชาวบ้าน	การทำน้ำหมักชีวภาพ/EM จากขยะอินทรีย์ และผลไม้เหลือทิ้ง
	การแปรรูปอาหาร	การทำกล้วยตาก กล้วยบวชชี พริกแกง
	สิ่งประดิษฐ์รีไซเคิล	นำขยะรีไซเคิลมาทำสื่อการสอนและของใช้
3) ปัจจัยเอื้อต่อการพัฒนา	ทุนทางสังคมและความร่วมมือ	ความร่วมมือของคนในชุมชน การช่วยกันทำต่อ ๆ กันมา
	ข้อจำกัดด้านพื้นที่	พื้นที่จำกัดทำให้เน้นการจัดการขยะมากกว่าการเพาะปลูกเชิงพาณิชย์
4) ความท้าทายในการใช้นวัตกรรม	ปัญหาด้านคนและทัศนคติ	ขาดความร่วมมือ ไม่เห็นความสำคัญ และมองเป็นเรื่องไกลตัว
	ขาดองค์ความรู้	ขาดความรู้ความเข้าใจในเทคโนโลยีหรือนวัตกรรมใหม่ ๆ

ด้านเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy)		
1) แนวทางการจัดการขยะ	การคัดแยกขยะต้นทาง	มีการคัดแยกขยะในระดับครัวเรือน (ขยะรีไซเคิล/ขยะทั่วไป) อย่างชัดเจน
	การจัดการขยะเปียก	การนำเศษอาหารไปทำปุ๋ยเพื่อลดปริมาณขยะ
2) การส่งเสริมรีไซเคิล	เปลี่ยนขยะเป็นรายได้	เก็บขวดพลาสติก/กระดาษขายเพื่อสร้างรายได้เสริมหรือรายได้เข้ากองกลาง
	การลดการใช้ (Reduce)	การรณรงค์ลดใช้โฟมและถุงพลาสติก เปลี่ยนมาใช้ภาชนะกระดาษ
3) ความเป็นไปได้ในการลดของเสีย	เป็นไปได้แต่มีเงื่อนไข	ทำได้จริงหากทุกคนร่วมมือกัน และมีการวางแผนที่ดี
	ข้อจำกัดด้านวิถีชีวิต	ทำได้ยากเนื่องจากวิถีชีวิตเมืองที่พึ่งพาอาหาร Delivery และร้านค้า

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสัมภาษณ์ (ต่อ)

คำถามสัมภาษณ์	แก่นสาระหลัก (Main Themes)	แก่นสาระรอง (Sub-Themes)
4) อุปสรรคสำคัญ	ระบบการจัดการที่ไม่สอดคล้อง	ชาวบ้านแยกขยะ แต่รถเทศบาลเทรวมกัน หรือการเก็บขยะไม่สม่ำเสมอ
	ขาดเวลาและความใส่ใจ	คนในชุมชนต้องทำงาน ไม่มีเวลา ขาดจิตสำนึก
	การสื่อสาร	ขาดความเข้าใจและการสื่อสารที่ทั่วถึงในชุมชน
ด้านเศรษฐกิจสีเขียว (Green Economy)		
1) การอนุรักษ์ควบคู่เศรษฐกิจ	ความสอดคล้องที่ทำได้จริง	มองว่าสามารถทำควบคู่กันได้ เช่น ปลูกผักกินเอง ลดรายจ่าย สร้างสิ่งแวดล้อมดี
	ต้องอาศัยการปรับตัว	ต้องมีความยืดหยุ่นและเอื้ออำนวยทั้งสองฝ่าย
2) กิจกรรมสิ่งแวดล้อม	การเพิ่มพื้นที่สีเขียว	การปลูกต้นไม้ ฝึกสวนครัว ปรับปรุงภูมิทัศน์
	การจัดการความสะอาด	กิจกรรม Big Cleaning Day และคัดแยกขยะ
3) การเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อม (5 ปี)	พัฒนาการด้านกายภาพ	สภาพแวดล้อมสะอาดขึ้น ถนนหนทางดีขึ้น มีความเป็นระเบียบมากขึ้น
	การเปลี่ยนแปลงทางสังคม	สังคมเมืองขยายตัว คนต่างถิ่นเข้ามาอยู่มากขึ้น ความสัมพันธ์ห่างเหินขึ้น
4) ปัจจัยสู่ความยั่งยืน	พลังการมีส่วนร่วม	ความร่วมมือของคนในชุมชนเป็นหัวใจสำคัญ

	ผู้นำและการสนับสนุน	ผู้นำที่เข้มแข็งและการสนับสนุนงบประมาณ/ องค์ความรู้จากภายนอก
บทบาทของชุมชนและภาคส่วนอื่น ๆ		
1) บทบาทผู้นำชุมชน	นักสื่อสารและประสานงาน	มีหน้าที่ประชาสัมพันธ์ และกระตุ้นลูกบ้าน
	ความต่อเนื่อง	ปัญหาคือผู้นำบางส่วนขาดความจริงจังหรือ ความต่อเนื่องในการดำเนินงาน
2) บทบาทภาครัฐ/เอกชน	ภาครัฐเป็นแกนหลัก	เทศบาลและหน่วยงานรัฐมีบทบาทหลักในการ อบรมและสนับสนุนงบประมาณ
	เอกชนมีบทบาทน้อย	ยังไม่ค่อยเห็นบทบาทการสนับสนุนจาก ภาคเอกชนที่ชัดเจน
3) ผลของความร่วมมือ	ปัจจัยชี้วัดความสำเร็จ	ความร่วมมือคือกุญแจสำคัญ (พลังไตรภาคี: ชุมชน-รัฐ-มหาลัย)
4) ภูมิปัญญาท้องถิ่น BCG	การแปรรูปและหมุนเวียน	การทำปุ๋ยหมัก น้ำหมักชีวภาพ การรีไซเคิล และอาหารพื้นถิ่น
5) ข้อเสนอแนะสร้างแรงจูงใจ	ผลประโยชน์ที่จับต้องได้	การสร้างรายได้จากขยะ และการทำให้เห็น เป็นตัวอย่างว่าทำแล้วได้ประโยชน์
	การจัดการเชิงระบบ	ต้องการระบบการจัดการขยะที่จริงจังจาก เทศบาล และการปรับภูมิทัศน์

อภิปรายผลและสรุปผล

การวิจัยรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนบนพื้นฐาน BCG Model กรณีศึกษา ชุมชนบ้าน สาลวัน จังหวัดนครปฐม มีการรับรู้ของประชาชนในชุมชนที่มีต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนบนพื้นฐาน BCG Model ภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก และด้านเศรษฐกิจหมุนเวียน มีความสำคัญอยู่ในระดับต้น ๆ สอดคล้องกับงานวิจัยของ กิตติศักดิ์ ร่วมพัฒนาและคณะ (2566) ที่พบว่า ด้านเศรษฐกิจหมุนเวียนมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือด้านเศรษฐกิจสีเขียว และด้านที่น้อยที่สุดคือด้านเศรษฐกิจชีวภาพ ซึ่งทั้งหมดมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก

ประเด็นเรื่องอุปสรรคหรือปัญหาอะไรในการนำ BCG Model มาพัฒนาชุมชน คือ ข้อจำกัดด้านเทคโนโลยี ต้องอาศัยเครื่องมือ หรือเทคโนโลยีซึ่งชุมชนเข้าถึงได้ยาก ต้องใช้ต้นทุนในการปรับปรุง เทคโนโลยี หรือการขอการรับรองมาตรฐานต่าง ๆ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชุตติพงศ์ คงสันเทียะและชฎล นาคใหม่ (2566) ที่พบว่า จุดอ่อนและอุปสรรคคือการขาดความรู้และทักษะการแปรรูป คู่แข่งการตลาดและต้นทุนที่เพิ่มสูง และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ฐิติกร หมาয়มันและคณะ (2566) ที่พบว่าการพัฒนาเศรษฐกิจจำเป็นต้องใช้งบประมาณในการลงทุน ในส่วนของผู้ประกอบการเองย่อมมีค่าใช้จ่ายที่เพิ่ม ขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังนั้นอุปสรรคของการพัฒนาด้านงบประมาณ จึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อความซ้ำเร็วในการพัฒนาด้วย

ประเด็นการจัดทำความร่วมมือที่สำคัญให้โครงการประสบความสำเร็จ คือ ไตรภาคี ได้แก่ ชุมชน-รัฐบาล-มหาวิทยาลัย สอดคล้องกับงานวิจัยของ ญาณินท์ โพธิสว่าง (2565) ที่พบว่า นโยบายการขับเคลื่อนเศรษฐกิจแบบ BCG Model มีการดำเนินงานในรูปแบบการบูรณาการการทำงานร่วมกันระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธิติรัตน์ ชลประเสริฐสุขและวิทยา ดวงธิดา (2566) ที่พบว่า แนวทางการพัฒนาให้ชุมชนอยู่ได้โดยการทำเกษตรแบบยั่งยืนบนพื้นฐานการเอื้อเพื่อเกื้อกูลเพื่อเป็นฐานเศรษฐกิจชุมชน

รูปที่ 1 รูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตามแนวคิด BCG Model

จากรูปที่ 1 รูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตามแนวคิด BCG Model ประกอบด้วย 1) ด้านเศรษฐกิจชีวภาพ (Bio Economy): เปลี่ยน "วัชพืช" เป็น "โอกาส" 2) ด้านเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) : ระบบจัดการที่ "ร่วมมือ" และ "จริงจัง" 3) ด้านเศรษฐกิจสีเขียว (Green Economy): สร้างสภาพแวดล้อม “เมืองสะอาด การค้าสดใส” 4) ปัจจัยขับเคลื่อน (Key Drivers) พบว่า ผู้นำชุมชนต้องมี "การสื่อสารที่ชัดเจน" เพื่อสร้างความเข้าใจแก่ชาวบ้านและได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก

ข้อเสนอแนะ

- 1) การนำรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนบนพื้นฐาน BCG Model จากชุมชนมาพัฒนาให้เป็นรูปธรรม
- 2) นำองค์ความรู้หรือผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สำคัญมาถอดบทเรียนและสร้างความเข้าใจในพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตามแนวทาง BCG Model
- 3) จัดกิจกรรมพัฒนาองค์ความรู้ของชุมชนให้เข้าถึงเทคโนโลยีที่จะนำมาส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนบนพื้นฐาน BCG Model

กิตติกรรมประกาศ

ในการจัดทำงานวิจัยในครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี เนื่องจากผู้วิจัยได้รับความอนุเคราะห์จากทางมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ ที่ได้สนับสนุนทุนวิจัยจากงบประมาณเงินรายได้ พ.ศ. 2568 เลขที่สัญญา C38/2568 ขอขอบคุณคณาจารย์ในคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการออกแบบทุกท่านทุกสาขาวิชาที่ช่วยให้คำแนะนำในการจัดทำข้อมูลประกอบงานวิจัยต่าง ๆ รวมทั้งเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องทุกคน และขอขอบคุณเทศบาลตำบลศาลายา ที่เอื้อเฟื้อสถานที่ให้ลงพื้นที่ในการนำเสนอและเก็บข้อมูลวิจัยร่วมกับโครงการประชุมสภาองค์กรชุมชน และขอขอบคุณผู้นำชุมชน/ตัวแทนชุมชนที่อาสาเข้ารับให้คำสัมภาษณ์ในการทำวิจัยในครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

- กิตติศักดิ์ ร่วมพัฒนาและคณะ. (2566)รูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนบนฐานคิด Model เศรษฐกิจ BCG สู่ความยั่งยืน ตำบลโคกยาง อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์* ,25(2), 111-126.
- ชุตติพงศ์ คงสันเทียะและชฎล นาคใหม่. (2566). การพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจ BCG:กรณีวิสาหกิจชุมชนแปรรูปกล้วย ตำบลนาจิว อำเภอสังขม จังหวัดหนองคาย. *วารสารมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์* , 40 (1)130 ,-.151
- ญาณินท์ โพธิสว่าง. (2565)การนำนโยบายการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ BCG Model ไปปฏิบัติ : กรณีศึกษา ศูนย์บริหารจัดการขยะรีไซเคิลชุมชน ตำบลลำเหย อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม. สารนิพนธ์ หลักสูตรปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ฐิติกร หมายมั่นและคณะ. (2566. โมเดลเศรษฐกิจ BCG เพื่อการพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน. *วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์*,13 (2), 14-27.
- ธิดารัตน์ ชลประเสริฐสุขและวิทยา ดวงธิดา. (2566)การบริหารจัดการชุมชนฐานรากบนฐานการเกษตรอินทรีย์เพื่อยกระดับคุณภาพเศรษฐกิจชุมชน ตำบลออนกลาง อำเภอแม่อน จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารวิชาการวิทยาลัยบริหารศาสตร์* ,6(4)91 ,-.106
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2564). *รายงานผลการทบทวนการดำเนินงานตามวาระการพัฒนาที่ยั่งยืน ค.ศ. 2030 ระดับชาติ โดยสมัครใจของประเทศไทย พ.ศ. 2564* . กรุงเทพฯ: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ (สอวช.). (2564). *โมเดลเศรษฐกิจ BCG: พลิกโฉมประเทศไทยสู่ความยั่งยืน*. กรุงเทพฯ: สอวช.